

GERNIKA(K) | GUERNICA(S)
 Nazioarteko Kongresua | Congreso Internacional

2024ko ekainaren 13tik 14ra
(Gernika-Lumo, Bizkaia)

Osoko ponentziak
 Elai-Alai Aretoa
Gainerako solasaldiak
 Euskal Herria Museoa
Erakusketak
 Gernikako Bakearen Museoa
 (Xabier Erkizia, "Aire errea")
 Elai-Alai Aretoa (MHLIko
 Hezkuntza azpitaldea)
 Euskal Herria Museoa
 (Kongresurako kartelgintza)
Itxiera
 Gernikako Batzar Etxea

13-14 de Junio, 2024
(Gernika-Lumo, Bizkaia)

Ponencias plenarias
 Sala de Conferencias Elai-Alai
Resto de intervenciones
 Museo Euskal Herria
Exposiciones
 Museo de la Paz de Gernika
 (Xabier Erkizia, "Aire quemado")
 Centro Elai-Alai (Subgrupo de
 educación de MHLI)
 Museo Euskal Herria
 (Cartelería para el Congreso)
Clausura
 Casa de Juntas de Gernika

Finantzaketa / Financiado por:

Antolatzailea: MHLI Ikertalde kontsolidatua (Memoria Historikoa Literatura Iberiarretan). Euskal Herriko Unibertsitatea, UPV/EHU / **Organizadorea:** Grupo de Investigación consolidado MHLI (Memoria Histórica en las Literaturas Ibéricas). Universidad del País Vasco, UPV/EHU.

GERNIKA(K)/GUERNICA(S) NAZIOARTEKO BILTZARRA

PROGRAMA, TOURRA ETA ERAKUSKETAK

Zuzendariak: Ana Gandara Sorarrain, Mari Jose Olaziregi Alustiza, Miguel Rivas Venegas

PONENTZIEN ETA KOMUNIKAZIOEN PROGRAMA

*Behin-behineko programa, 2024/5/9koa. Azken programa hizlarien konfirmazioa eta matrikulazioa bukatzean argitaratuko da.

2024ko ekainak 13

ELAI-ALAI ARETOA

9:00 Akreditazioen entrega

9:15 Biltzarraren irekiera-ekitaldia

Aurkezle: Mari Jose Olaziregi (UPV/EHU-MHLI). Parte hartzaileak: Rodriguez Ranz (EJ), Kultura zuzendaria (BFA), Itziar Alkorta (UIK), Ana Otadui (Gernikako Batzar Etxea)

9:30-10:45 Hizlari gonbidatuak. Aurkezle: Pio Perez (UPV/EHU-MHLI)

Mari Jose Olaziregi Alustiza
(UPV/EHU)

Stefanie Schüler-Springorum
(Technische Universität Berlin)

10:45-11:25 **Atsedena**

11:30-12:30 **Gernika: hurbilpen bat erakundeetatik. Aurkezle: Izaro Arroita (UPV/EHU-MHLI)**

José Miguel Gastón Aguas

(Nafarroako Memoriaren Institutuko zuzendaria)

José Antonio Rodríguez Ranz

(Giza Eskubide, Memoria eta Lankidetzako sailburuordea)

Maria Ojanguren Idigoras

(Gernika Gogoratuz Bakearen Aldeko Ikerketa Zentroko zuzendaria)

Bazkaltzeko atsedena

14:30-15:30 **Komunikazioak EUSKAL HERRIA MUSEOA**

EH Museoa: lehen solairua

Gure Gernika(k), Gernika unibertsala/ Nuestros Gernikas (euskara eta gaztelania). **Moderatzaile: Beñat Sarasola (UPV/EHU-MHLI)**

Mikel Ayerbe (UPV/EHU): «Gure etxeko (beste) Gernika»

Ainhoa Urzelai Vicente (MU): «Gure Gernikak. Zer dio Haur eta Gazte Literaturak iraganeko gertakari traumatikoez? Hezkuntza eremuan baliatzeko corpus literario baten aurkezpena»

Nerea Eizagirre (UPV/EHU): «Gernika (norabide anitzeko) oroimen gunea Sarrionandiaren testuetan»

EH Museoa: bigarren solairua

Gernika: urbanismo y resistencia: (gaztelania). Moderatzaile: **Mikel Onandia (UPV/EHU-MHLI)**

Francisco Javier Muñoz Fernández (UPV/EHU): «Gernika 1937: laboratorio de reconstrucción»

Ander López Díez (UPV/EHU): «“Guernica Gernikara” como herramienta de transformación urbana: una interpretación del “Plan político y cultural para Gernika y su entorno” [1979-1981]»

Ivan Zumalde (Casa Gernika Brasil): «Ecos de Gernika como resistencia en la recuperación democrática brasileña: una respuesta a los movimientos neofascistas de ayer y de hoy»

EH Museoa: hirugarren solairua

Ikerketak iberiar esparrutik (MHLIren kolaboratzaileak). Moderatzaile: Pio Perez (UPV/EHU-MHLI)

Dolores Vilavedra Fernández (Universidade de Santiago de Compostela)

Iker González Allende (University of Nebraska-Lincoln)

Raquel Maccici (U. De la Plata): “Guernicas del lado de allá: itinerancias y resignificaciones del cuadro de Picasso en Argentina”

EH Museoa: zalditegia

Gernika: bertsolaritza, oihartzunak: (euskara). Moderatzaile: Nagore Fernandez (UPV/EHU-MHLI)

Miren Ibarluzea (UPV/EHU): «Gernikaren oihartzunak bat-bateko bertsolaritzan»

Asier Barandiaran (UPV/EHU): «Bertsolaritza Gernikan: Bonbardaketaren memoria inprobisatua eta idatzia»

15:30-17:00 **Komunikazioak**

EH Museoa: lehen solairua

Gernika, dispositibo artistikoa: (euskara eta gaztelania). Moderatzaile: Beñat Sarasola (UPV/EHU-MHLI)

Maite Garbayo (UPV/EHU): «Madre con niño muerto»

Ismael Manterola/ Mikel Onandia/ Andere Larrinaga (UPV/EHU): Xabier Saenz de Gorbearen Gernikak. Arte historialari baten urratsen ondorengotza

Jessica Cendoya Lafleur (UBIC): «El *Guernica*: una pintura-monumento en exposición. Apoyo a la reactivación y actualización de memorias de la Guerra Civil Española (1936-1939)»

Aritz Galarraga (UCM): «Alain Resnaisen Guernica (1950), edo nola birsignifikatu Picassoren artelan ezaguna Bigarren Mundu Gerra bukatu ostean»

EH Museoa: bigarren solairua

Esangura politikoa (euskara, gaztelania eta ingelesa). Moderatzaile: Ana Arrastoa (UPV/EHU-MHLI)

Gorka Mercero (University of Liverpool): «Gernika, Gaza: zer egin kosmopolitanismoaren eta nazioaren ideiekin»

Aitana Albisua Ortiz (UPV/EHU): «Re-imaginando pasados queer: “Ikatza bezain beltz” (‘Como el carbón’) y “Bizi hori galtzeko beldurrez” (‘Con miedo de perder esa vida’) (1997), de Xabier Montoia»

Andrés de Jesús Segura (UPV/EHU): «A propósito de la paloma del *Guernica*. Francisca Aguirre: una biografía poética de la memoria colectiva»

EH Museoa: hirugarren solairua

Gernika, *Lieux de mémoire*: (euskara eta gaztelania) . Moderatzaile : Amaia Elizalde (UPV/EHU-MHLI)

Shelley Godsland (Universiteit van Amsterdam): *Guernica* de Dave Boling

Frank Schulze (M.L.Universität Halle-Wittenberg): La escucha como estrategia narrativa para hacer memoria en la novela *Die Kinder von Gernika*

Garbiñe Iztueta (UPV/EHU): Oroimenaren etorkizuna XXI. mendean: Gernika eta medialitatea alemanez idatzitako narratiban

EH Museoa: zalditegia. Moderatzaile: Ainhoa Urzelai (UPV/EHU-MHLI)

Memoria, tradizioa eta exilioa: (euskara eta inglés)

Pio Pérez (UPV/EHU): «Gernikako arbola memoria gune gisa»

Ziortza Gandarias (Boise University): «Eusko-Gogoa: Erbestean haritza»

David Bernabé Romero (UPV/EHU): «Companions from Far-Off Lands: The Mythical Connection of the White Tree of Gondor and the Tree of Gernika»

17:30-19:30 GERNIKAKO BAKEAREN MUSEOA

Aire erre erakusketara bisita aurkezlea: Ismael Manterola (UPV/EHU-MHLI), komisarioa

2024ko ekainak 14

ELAI-ALAI ARETOA

9:15-11:30 **Hizlari gonbidatuak. Aurkezle: Ismael Manterola (UPV/EHU-MHLI)**

Rocío Robles Tardío
(Universidad Complutense de Madrid)

Jorge Luís Marzo
(BAU, Centre Universitari de Disseny)

Xabier Irujo Amezaga
(University of Nevada)

11:30-12:00 **Atsedena**

12:00-13:30 **Komunikazioak**

ELAI-ALAI ARETOA

Gernika(k), hezkuntzan: (euskara eta gaztelania) . Moderatzaile: Garbiñe Iztueta (UPV/EHU)

Ane Arrastoa/Nagore Fernandez (EHU/ UPV): « «Gernika(k) testuliburuetan: artelanaren erabilerak eta esangurak hezkuntzan»

Amal Conesa (Universidad de Murcia): «Guernica, del cuadro al aula, del aula al escenario: posibilidades didácticas de la representación de “Guernica” de López Mozo en el aula de secundaria» (Universidad de Murcia)

Nerea Permach/ Amaia Serrano-Mariezkurrena/ Ursula Luna (UPV/EHU): «Formación del profesorado en memoria histórica a través de álbumes ilustrados. El estudio de caso de Gerrak ez du izenik»

Manuel Ibáñez/ César Layana/ Josemi Gastón (Dir. Gen. de Memoria y Convivencia, Gobierno de Navarra): «Red *Escuelas con Memoria* como paradigma educativo»

EH Museoa: lehen solairua

Resementizaciones (gaztelania). Moderatzaile: Miguel Rivas (**UPV/EHU-MHLI**)

Daniel Verdú Schumann (UC3M): «De la retórica del consenso a la desactivación política: la resemantización del Guernica en el contexto transicional»

Nicola Ashmore (Brighton University): «El *Guernica* de Picasso y sus recreaciones»

Itziar Larrinaga Cuadra (Musikene): «*Gernika jausi da, baino galdu ez!* [¡Ha caído Gernika, pero no la hemos perdido!]: imaginario de la ópera *Gernika* de Francisco Escudero»

Beatriz Martínez López (CSIC): «La resignificación del Guernica a través de la interacción entre texto e imagen en el contexto editorial franquista»

EH Museoa: bigarren solairua.

Gernikatik haratago, bibrazioa, berragerketak eta postbizitza (euskara eta castellano). Moderatzaile: Mikel Onandia (**UPV/EHU-MHLI**)

Verónica Orazi (Università degli Studi di Torino): «*Gernica* (1959) de Fernando Arrabal o de la reverberación a través del teatro contemporáneo»

Enrique Fibla (UAB): «*Gudariak*, de Miguel Ángel Quintana»

Arantza Santesteban (Universidade Lisboa): «Deskartearen genealogia bat Picassoren Gernikatik abiatuta»

Pablo La Parra Pérez (Eliás Querejeta Zine Eskola): «Vengar Gernika. Genealogía, imagen y documento de la violencia política en *Estado de excepción* (Iñaki Nuñez, 1977)»

EH Museoa: hirugarren solairua

Sinbologia, iraupena eta memoria (euskara eta castellano). Moderatzaile Amaia Elizalde (**UPV/EHU-MHLI**)

Alberto Irigoyen Artetxe (Universidad del Este, La Plata): «Gernika en el Río de la Plata. Origen y vigencia de un símbolo»

Katarzyna Mirgos (Gdansk University): «La nueva Gernika: Ucrania»

Tania González (UdG): «Gerra Zibileko ondarearen materialtasunak eta oroitzapenak: Burdinezko Hesiaren bandalismoa (Euskal Herria)»

Joseba Buj/ Cecilia Sandoval (Universidad Iberoamericana): «Tomás Bilbao y Carlos Blanco Aguinaga: memorias disonantes del bombardeo de Guernica»

Bazkaltzeko atsedena

15:30-16:00 (ordutegi zehatza konfirmatzeke)

Erakusketaren bisita komentatua “**Artearen memoria eskolan**”. Aurkezleak: MHLI ikerketa-taldeko didaktika saileko kideak

16:30-18:30 **GERNIKAKO BATZAR ETXEA**

Bisita gidatua Batzarretxean

Hitzaldia: Maitane Ostolaza
(Université de Perpignan)

Biltzarraren itxiera: Mari Jose Olaziregi

MATRIKULADUNENTZAKO MEMORITOURRAK

Gernikako Bakearen Museoak MEMORITOURRAK antolatu ditu kongresuko kideentzat. Taldeak plaza-mugen eta

komunikatzaileen ordutegien arabera osatuko dira

EKAINAK 13:

12:45- 13:45 MEMORY TOUR (EUSKARA) 25 plaza gehienez

16:30- 17:30 MEMORY TOUR 2 (INGLÉS) 25 plaza gehienez

EKAINAK 14:

12:45- 13:45 MEMORY TOUR 3 (CASTELLANO) 25 plaza gehienez

MATRIKULA ZABALIK: <https://forms.gle/Q4gmkLxRWNTanHGA7>

ERAKUSKETAK

Aire Errea: Xabi Erkiziaren erakusketa

Maiatzaren 15etik uztailaren 10era.

Gernikako Bakearen Museoa.

Gernikako Bakearen Museoa eta MHLI (Memoria Historikoa Literatura Iberiarretan) ikerketa taldearen artean antolatutako erakusketa, Xabier Erkizia (Lesaka, 1975) artistaren *Aire errea* isoinu instalazioa aurkezten duena.

Gerraren zarata kontzeptuaren gaineko hausnarketa da, mendebaldeko gizartean gerrari buruz daukagun iruditeria zabal eta konplexuaren harira, irudiez gain, soinuaren bitartez ere eraiki den heinean. Guda baten soinuen gaineko hurbilketa gutxi egin dira, nahiz eta jakin gerrak zentzu guztiak blaitzen dituela eta bereziki entzumenetik datorrena. Nolako hotsa du gerra batek? Hori da artistak bere buruari egin dion galdera. Gernikako bonbardaketatik bizirik irten zuen lekuko batek emandako deskribapenean oinarrituta, Erkiziak aire errea nozioa bere egin du, bonbardaketaren ondoren etorri zen suteari erreferentzia eginez.

Artearen memoria hezkuntzan erakusketa

Ekainaren 3tik 21era arte.

Gernika-Lumoko Kultur Etxeko Elai Alai Aretoan

MHLI ikerketa taldeko hezkuntza azpitaldeak garatu duen *Memoriaren Artea eta Artearen Memoria hezkuntzan* proiektua dago erakusketaren oinarrian.

Proiektuaren helburu nagusia proposamen didaktiko landu eta eraginkor bat sortzea izan da, literatura eta beste arteak oinarri zein bidetzat hartuta, Euskal Herrian XX. mendean zehar eragin sakona izan duten gatazkak haur eta gazteengana hurbiltzeko, eta horien inguruan kritikoki eta sormenez hausnartzeko.

Proposamen interartistiko eta diziplinartekoak hiru urratseko metodologia parte-hartzailea du oinarri (1. Beroketa fasea; 2. Gatazkarekiko hurbilpena; 3. Esperientzia interartistikoa), eta bide horretan, Haur eta Gazte Literatura ere baliatzen da, besteak beste.

GERNIKA(K)/GUERNICA(S) NAZIOARTEKO KONGRESURAKO KARTELAK

Maiatzaren lehen hamabostaldetik ekainaren erdira arte.

Gernika-Lumoko Euskal Herria Museoa.

Gernika(k)/Guernica(s). Trauma historikoaren birsemantizazioak kongresuko kartel iragarlea hautatzeko, Sorkuntza eta Diseinu Graduko “Diseinu Grafikoa” irakasgaiko 3 taldek parte hartu zuten kartel sorkuntzaren ariketa gauzatzen. Aurkeztu ziren kartel kopurua eta lanen kalitatea ikusita, Kongresuko egunetan lanok erakusketa batean ikusgai jartzea erabaki zen. Tartean, Kongresuko kartel iragarlearen egilea izan den Amets Leriaren kartela egongo da ikusgai.